WSPÓLNY PUNKT

Środa, 16 września 2026

64 tytułów / 28 krajów / 21 języków

Czy hamować rozwój AI: apel o globalną regulację kontra ryzyko utraty przewagi

17 działów, najważniejsze fakty i różne głosy redakcji. Czytamy prasę polską i zagraniczną.

TEMAT 1
Technologia i AI

TEMAT 2
Flanka wschodnia

TEMAT 3
Bliski Wschód

01 / AMERYKA ŁACIŃSKA

Testament Chaveza: powiązania funduszu Maduro z Zapatero i Plus Ultra

Satyra redakcyjna: kobaltowe nożyce do budżetu skubią tylko brzeg wielkiej cynobrowej sakiewki, podczas gdy mała ochrowa lupa obserwuje zmianę. Ilustracja AI.

FAKTY

W sprawie karnej w Miami Alex Saab, były operator finansowy Nicolása Maduro, złożył zeznania ujawniające międzynarodową sieć korupcji i prania pieniędzy powiązaną m.in. z José Luisem Rodríguezem Zapatero i spółką Plus Ultra - na razie znane są tylko fragmenty dokumentów sądowych. La Nación pisze o rosnącym znaczeniu Falklandów/Malwinów po wypowiedziach Donalda Trumpa i perspektywach wydobycia ropy wokół archipelagu. Contrepoints relacjonuje spór we Francji: Mathilde Panot (LFI) zapowiedziała odrzucenie budżetu na 2027 rok i powołała się na Argentynę jako argument przeciw polityce oszczędnościowej Javiera Milei, czemu autor artykułu zaprzecza, wskazując na spadek ubóstwa. SvD odnotowuje porozumienie graniczne Boliwii i Paragwaju kończące spór trwający 88 lat.

GŁOSY PRASY

Zajawki nie polemizują ze sobą bezpośrednio - dotyczą czterech odrębnych wątków regionu bez wspólnej osi sporu. Jedyne wyraźne starcie ocen widać w tekście Contrepoints: LFI przedstawia efekty gospodarcze rządów Milei jako porażkę i argument przeciw cięciom budżetowym we Francji, podczas gdy redakcja libertariańska twierdzi, że dane pokazują spadek ubóstwa w Argentynie - spór dotyczy więc nie faktów regionalnych, lecz ich wykorzystania w europejskiej debacie budżetowej.

Sprawa Saaba i Zapatero pozostaje na etapie zajawki, więc nie wiadomo, czy inne redakcje podejmą wątek powiązań byłego hiszpańskiego premiera z reżimem Maduro. Dla polskiego czytelnika istotne jest przede wszystkim to, jak casus Milei funkcjonuje jako punkt odniesienia w sporach o politykę fiskalną poza Argentyną - także w polskiej debacie o cięciach wydatków publicznych.

Źródła: ABC · La Nación · Contrepoints · Svenska Dagbladet

DALEJ W NUMERZE

Polska i Europa
Polityka krajowa, instytucje UE, wschodnia flanka.

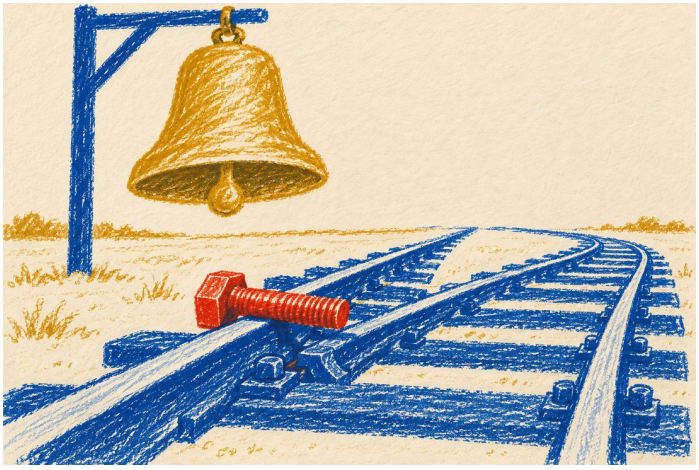
Świat
Stany Zjednoczone, Bliski Wschód, Chiny i bezpieczeństwo.

Gospodarka
Finanse, energia, klimat i sztuczna inteligencja.

Społeczeństwo
Migracja, rodzina, media, religia i kultura.

02 / FLANKA WSCHODNIA

Fala wojny hybrydowej: drony nad NATO, sabotaże kolei i podpalenia w Holandii

Satyra redakcyjna: kobaltowy rozjazd kolejowy jest zablokowany przez mały cynobrowy sworzeń położony w poprzek szyny, a nad nim wisi wielki ochrowy dzwonek alarmowy. Ilustracja AI.

FAKTY

We wtorek eskalowała rosyjska wojna hybrydowa wobec Europy: włoski myśliwiec NATO w ramach misji Baltic Air Policing zestrzelił nad Litwą uzbrojony dron, który wleciał z Białorusi i krążył około pół godziny nad terenem zamieszkanym; ładunek wybuchowy rozbroili saperzy, poinformował minister obrony Robertas Kaunas, a prezydent Gitanas Nauseda potwierdził zestrzelenie. Polska ogłosiła prewencyjne działania w swojej przestrzeni powietrznej z powodu dronów odrzutowych atakujących Ukrainę. W Cieśninie Kattegat/Bałtyku rosyjska fregata wystrzeliła dwie rakiety ostrzegawcze w kierunku duńskiego wojskowego helikoptera fotografującego jednostkę w wodach międzynarodowych, co premier Mette Frederiksen nazwała działaniem nieodpowiedzialnym, a Dania wezwała ambasadora Rosji Władimira Barbina.

Równolegle w Holandii doszło do skoordynowanego sabotażu na kolei - rury przymocowane do torów w 24 miejscach i ponad 30 usterek systemu bezpieczeństwa zakłóciły ruch pociągów w dniu Prinsjesdag, minister Vincent Karremans zgłosił sprawę prokuraturze w związku z podpaleniami przy autostradach, a szefowa ProRail Mirjam van Velthuizen przyznała, że nagrań z kamer jest mało. Kontekst uzupełniają wcześniejsze incydenty: wykolejenie pociągu we Francji (Cléon), sabotaż podstacji energetycznych w Niemczech oraz przypisany Rosji atak dronowy na lotnisko Lipsk/Halle z 4 sierpnia.

Ukraina uderzyła dronami w rafinerię w Syzraniu, zakład produkcji dronów w Taganrogu oraz cele na Morzu Czarnym, co Zełenski określił jako odpowiedź na rosyjskie naloty.

GŁOSY PRASY

Źródła są tu w dużej mierze zgodne co do faktografii i przypisania sprawstwa Rosji - Il Foglio, WELT, NZZ, Berlingske i polskie tytuły referują te same wydarzenia bez większych rozbieżności interpretacyjnych, cytując Ursulę von der Leyen o „nowej normalności" i strategii rosyjskiej agresji. Różnica leży w akcentach: Il Foglio dodaje ironiczny komentarz z Litwy na temat samego pojęcia „wojny hybrydowej" i jej stosowania, a duńskie Berlingske pokazuje wewnętrzny spór taktyczny - czy reagować twardo, ryzykując wpisanie się w rosyjską pułapkę eskalacyjną, czy zachować spokój, jak radzi Kristeligt Dagblad, przestrzegając przed nakręcaniem strachu, jak to było po wcześniejszych incydentach dronowych w Kopenhadze.

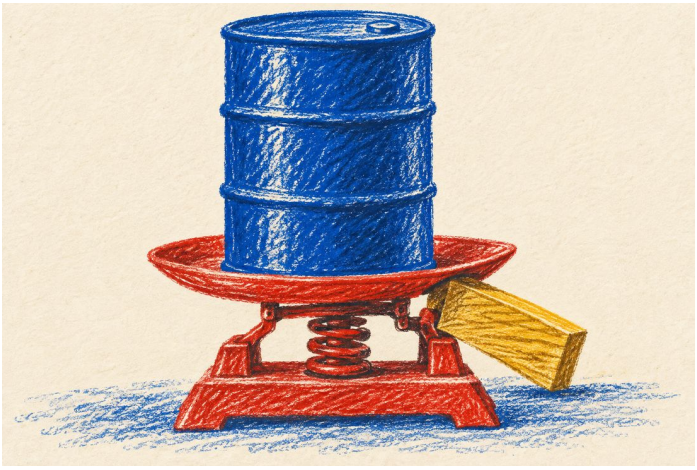
NZZ idzie dalej niż inne tytuły, stawiając pytanie o gotowość Niemiec na realny konflikt i wskazując na opieszałość Berlina w nazywaniu Rosji sprawcą mimo przytłaczających dowodów (ponad 1000 przelotów dronów i 321 podejrzanych sabotaży w 2025 r.). Osobny wątek, poza konsensusem bezpieczeństwowym, to Tempi sygnalizujące, że Trump i Macron mieliby blokować twardsze sankcje UE z powodów gospodarczych - cenowych i naftowych - co żaden inny tytuł tego dnia nie potwierdza ani nie rozwija.

Dla polskiego czytelnika istotne jest, że opisywane incydenty dotyczą bezpośrednio granic sojuszu (Litwa, Bałtyk) i pokazują wzorzec testowania reakcji NATO, w którym Polska sama ogłosiła działania prewencyjne w swojej przestrzeni powietrznej.

Źródła: Il Foglio · Contrepoints · Sieci (tygodnik) + wPolityce.pl · Il Tempo · Tempi · WELT · NZZ · Berlingske · Nederlands Dagblad · Jyllands-Posten

03 / POLSKA

PiS kontratakuje: afera Zondacrypto i kompromitacja Czarzastego

Satyra redakcyjna: kobaltowa beczka energii stoi na cynobrowej wadze sprężynowej, a ochrowy klin tkwi między jej talerzem i podstawą. Ilustracja AI.

FAKTY

Donald Tusk zapowiedział wprowadzenie podatku od nadmiernych zysków spółek naftowych, z którego wpływy mają posłużyć obniżce cen paliw - wcześniej podobny projekt zablokował prezydent Karol Nawrocki. W Sejmie klub Polski 2050 zdecydował, że Szymon Hołownia nie obejmie funkcji przewodniczącego klubu. Trwa spór wokół planowanego ślubowania Macieja Berka jako sędziego, na co szef Kancelarii Prezydenta Zbigniew Bogucki zareagował krytycznie wobec marszałka Sejmu Włodzimierza Czarzastego, powołując się na art. 7 Konstytucji.

Politycy PiS z Jarosławem Kaczyńskim na czele podnoszą sprawę umorzenia śledztwa w aferze Zondacrypto, zarzucając premierowi i ministrowi sprawiedliwości nieprawdę. W Strasburgu zaprezentowano husarię z okazji nadania jednej z sal Parlamentu Europejskiego imienia Jana III Sobieskiego.

GŁOSY PRASY

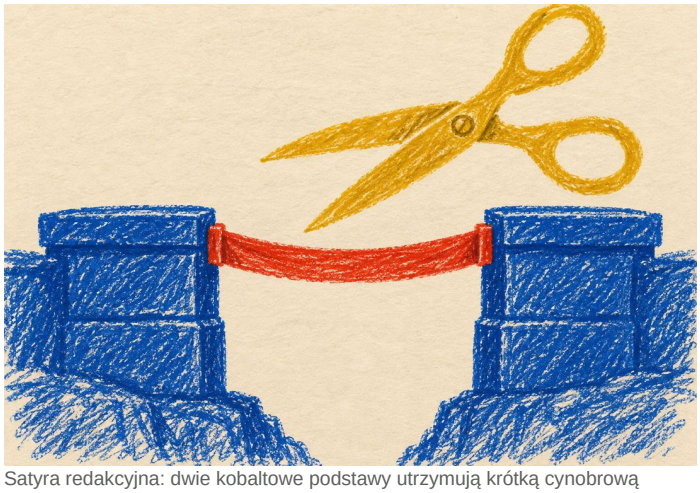
Materiał czeski relacjonuje zapowiedź Tuska neutralnie, jako informację agencyjną, odnotowując jedynie fakt wcześniejszego weta Nawrockiego - bez oceny, czy nowy podatek to obejście prezydenta czy nowa inicjatywa. Tytuły bliskie PiS (Sieci/wPolityce) koncentrują się na dwóch frontach ataku na rząd: sporze konstytucyjnym o ślubowanie sędziego Berka oraz aferze Zondacrypto, przedstawianej jako dowód nieprawidłowości sięgających kierownictwa rządu. Do Rzeczy zachowuje dystans wobec obu obozów, relacjonując wydarzenia bieżące (rozstrzygnięcie w Polsce 2050, symboliczne wydarzenie w Strasburgu) bez włączania się w spór rządowo-prezydencki.

Wspólnym mianownikiem tekstów prawicowych jest przedstawianie obecnego rządu jako łamiącego procedury lub niewiarygodnego, ale każdy tytuł robi to na innym polu - konstytucyjnym, finansowym lub gospodarczym - bez wzajemnych odniesień. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że zapowiedź podatku od nadmiernych zysków wraca mimo wcześniejszego weta prezydenckiego, co może zapowiadać kolejną konfrontację między Pałacem Prezydenckim a rządem.

Źródła: Echo24 / Týdeník Echo · Do Rzeczy (tygodnik) + DoRzeczy.pl · Sieci (tygodnik) + wPolityce.pl

04 / UE I INSTYTUCJE

Francuska prawica kontra Bruksela: suwerenność gospodarcza i regulacje

Satyra redakcyjna: dwie kobaltowe podstawy utrzymują krótką cynobrową mostową wstęgę, nad którą wiszą wielkie ochrowe nożyce, ale jeszcze jej nie tną. Ilustracja AI.

FAKTY

António Costa kontynuuje objazd stolic w sprawie budżetu UE na lata 2028-2034: w Rzymie Giorgia Meloni zapowiedziała sprzeciw wobec nowych unijnych podatków i domaga się cięć administracyjnych, przy zachowaniu funduszy spójności i WPR; Włochy chcą też finansowania migracji i przemysłu. Portugalski Observador donosi, że premier António Costa Rady Europejskiej ma poparcie Montenegra dla przedłużenia mandatu, a rząd Portugalii proponuje 33-procentowy podatek od nadzwyczajnych zysków spółek naftowych.

Mario Draghi i jego nowo utworzony Rhine Group krytykują nadmiar unijnych regulacji jako przyczynę słabnięcia europejskiego przemysłu, co komentuje na łamach Le Figaro Bruno Alomar. Komisja Europejska przedstawiła pakiet dotyczący mobilności pracowniczej z cyfrowymi certyfikatami kwalifikacji i uprawnień socjalnych. W tle toczy się spór hiszpańsko-marokański o Ceutę: frakcja socjalistów w Parlamencie Europejskim (S&D, Iratxe García) grozi zablokowaniem rezolucji wspierającej Hiszpanię, a byli agenci CNI krytykują ujawnienie dokumentów służb.

GŁOSY PRASY

Źródła są tu w dużej mierze zgodne co do diagnozy: zarówno francuski Le Figaro (Alomar o Draghim), jak i czeskie Echo24 (Meloni) wskazują na nadregulację i koszty biurokratyczne UE jako hamulec konkurencyjności - to consensus przekraczający podziały narodowe, od liberałów gospodarczych po suwerenistów. Różnica leży w akcencie: Włochy i Czechy (jako „przyjaciele spójności") bronią funduszy kohezyjnych i WPR, podczas gdy krytyka Draghiego dotyczy głównie przemysłu i energetyki, nie budżetu jako takiego.

Francuski Conflits idzie dalej niż pozostali, stawiając pytanie strukturalne o to, czy Europa zdolna jest w ogóle myśleć kategoriami potęgi i autonomii strategicznej, łącząc

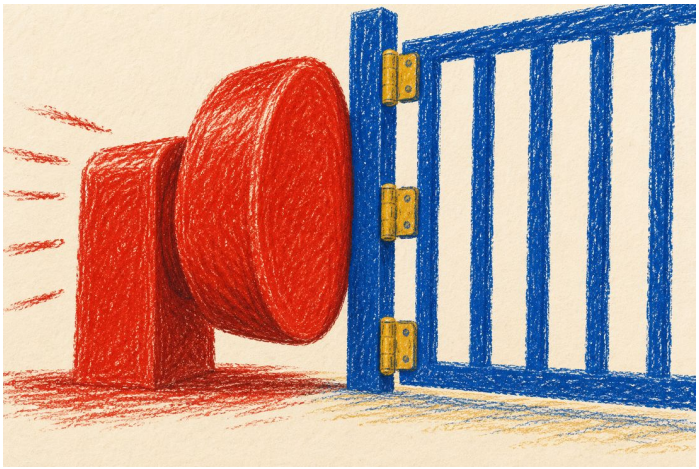
eurosceptycyzm francuski z debatą o wspólnej obronie - wątek nieobecny w pragmatycznych relacjach z Rzymu czy Lizbony. Sprawa Ceuty pokazuje z kolei rzadko relacjonowany mechanizm: S&D w Europarlamencie powiela argumentację rządu Sáncheza, która pokrywa się ze stanowiskiem Rabatu, co El Mundo sygnalizuje jako problem wiarygodności hiszpańskich służb.

Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że spór o budżet 2028-2034 i kwestię kohezji dotyczy bezpośrednio Polski jako beneficjenta funduszy, a linia Meloni-Praga o cięciach biurokratycznych bez cięcia spójności może być naturalnym sojusznikiem polskiego stanowiska negocjacyjnego.

Źródła: Conflits - Revue de Géopolitique · Echo24 / Týdeník Echo · Le Figaro (z FigaroVox i Le Figaro Magazine) · Il Sole 24 Ore · WirtschaftsWoche · Handelsblatt · Tichys Einblick · Kathimerini (Η Καθημερινή) · Magyar Nemzet · Observador · Junge Freiheit · Il Giornale · El Mundo

05 / POLITYKA USA

Spór o powściągliwość militarną: Massie kontra Hegseth i linia interwencjonistów

Satyra redakcyjna: wielki cynobrowy przycisk naciska na kobaltową furtkę, lecz trzy małe ochrowe niezależne zawiasy utrzymują ją w pionie. Ilustracja AI.

FAKTY

Sąd Najwyższy USA odrzucił w głosowaniu 7-2 wniosek administracji Trumpa o zablokowanie sądowego nakazu wstrzymującego nowe zasady US Postal Service dotyczące głosowania korespondencyjnego przed listopadowymi wyborami śródokresowymi; przeciw byli sędziowie Alito i Thomas, Kavanaugh złożył odrębne zdanie zgadzające się z większością. Trump odpowiedział na Truth Social atakiem na własnych nominatów - Kavanaugha, Gorsucha i Barrett - nazywając ich tchórzliwymi i "jedynie cieniem samych siebie". Kongresmen Thomas Massie (R-Kentucky) złożył artykuły impeachmentu przeciwko sekretarzowi obrony Pete'owi Hegsethowi, zarzucając mu m.in. bezprawne działania wojskowe wobec Iranu, Jemenu i Wenezueli oraz nadużycie władzy przy ataku na Iran bez zgody Kongresu; głosowanie ma się odbyć w Izbie Reprezentantów przed przerwą przedwyborczą.

Departament Stanu USA (sekretarz Marco Rubio) wprowadził restrykcje wizowe wobec obywateli RPA oskarżanych o dyskryminację rasową i konfiskaty ziemi bez odszkodowania, co pogłębia napięcie w relacjach USA-RPA trwające od początku drugiej kadencji Trumpa.

GŁOSY PRASY

Massie prezentuje własną inicjatywę impeachmentu jako wyczerpanie środków legislacyjnych wobec łamania prawa wojennego przez Pentagon, podczas gdy rzeczniczka resortu obrony odpowiada, że departament jednomyślnie popiera wizję Hegsetha; Aftenposten dodaje kontekst pominięty przez inne źródła - Massie przegrał prawybory w maju po konflikcie z Trumpem (m.in. o ujawnienie akt Epsteina) i nie będzie ubiegał się o reelekcję, co osłabia wagę jego gestu. Reason i The American Conservative zgodnie relacjonują porażkę Trumpa przed Sądem Najwyższym bez komentarza oceniającego, ale Reason idzie dalej, cytując obszernie atak Trumpa na własnych nominatów jako dowód, że prezydent traktuje niezawisłość sądowniczą jako wadę charakteru, nie różnicę prawną - co ujawnia pęknięcie między libertariańskim a populistycznym skrzydłem prawicy w USA.

Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że nawet sędziowie mianowani przez Trumpa odmawiają mu wsparcia w sporach proceduralnych, co pokazuje granice prezydenckiej kontroli nad trzecią władzą mimo wcześniejszych nominacji.

Źródła: RealClearPolitics · NZZ · ABC · Echo24 / Týdeník Echo · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It") · The American Conservative · Open · Responsible Statecraft (Quincy Institute) · Reason · Catholic News Agency (CNA) · Il Foglio · La Nación · Nederlands Dagblad · Aftenposten · Memeorandum · Document.no · The Daily Wire / The Ben Shapiro Show

06 / BLISKI WSCHÓD

Huti eskalują na Morzu Czerwonym i wokół Zatoki - kto naprawdę steruje atakami

Satyra redakcyjna: wielka cynobrowa pusta skrzynia obciąża jedną stronę kobaltowej huśtawki, na której drugim końcu stoi mała ochrowa beczka energii. Ilustracja AI.

FAKTY

Wojna USA-Iran generuje kolejne dane o kosztach: Biuro Budżetowe Kongresu (CBO) szacuje wydatki na 38 mld dolarów, z tempem wzrostu 3 mld miesięcznie, przy 18 zabitych żołnierzach amerykańskich; Departament Obrony (raport Inspektora Generalnego) podaje zbliżoną kwotę 33,4 mld dolarów do 29 czerwca i informuje, że irańskie uderzenia zniszczyły setki budynków na bazach USA w Kuwejcie, Bahrajnie, Katarze, ZEA, Arabii Saudyjskiej, Iraku, Omanie i Jordanii, a szkody dyplomatyczne w czterech krajach wyceniono na 184 mln dolarów.

Równolegle Tucker Carlson ujawnił, że administracja Trumpa szykuje dla Izraela pakiet 40 tysięcy bomb 900-kilogramowych (MK-84 i BLU-117) wartości 2,8 mld dolarów, co potwierdziły Reuters i Washington Post; osobno zatwierdzono sprzedaż broni Arabii Saudyjskiej za 5 mld dolarów. W Jemenie Huti zdobyli port Al-Mucha i część wybrzeża Morza Czerwonego, Arabia Saudyjska wznowiła naloty (ponad 300), a atak na rurociąg w Zatoce Perskiej przełożył się na wzrost ceny ropy powyżej 100 dolarów za baryłkę; saudyjska obrona przechwyciła też drona Huti lecącego w kierunku Mekki.

Wątek irański uzupełnia doniesienie NZZ o zaniku obowiązku noszenia hidżabu na ulicach Teheranu cztery lata po śmierci Mahsy Amini.

GŁOSY PRASY

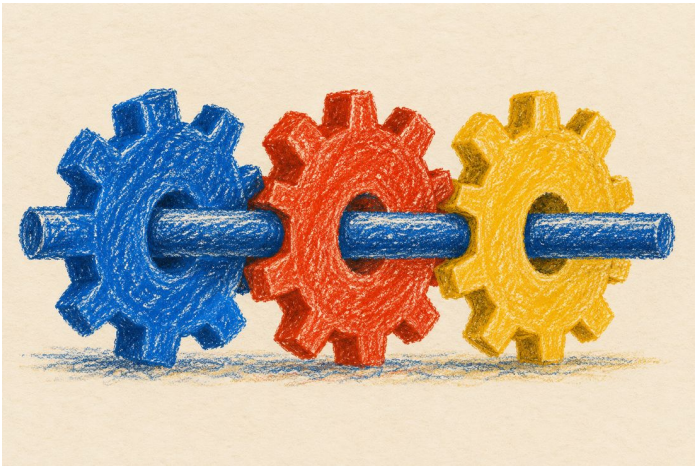
Źródła są zgodne co do faktografii kosztów wojny i skali transferu bomb do Izraela - CBO, Pentagon i Carlson podają zbieżne liczby, a Reuters/WP je potwierdzają, więc spór nie dotyczy danych, lecz ich wagi. Linia podziału przebiega w interpretacji: Responsible Statecraft i Carlson (określany tu jako prawicowy komentator) traktują pakiet 40 tys. bomb jako bezprecedensowy i wskazują na rosnący sprzeciw dwupartyjny w Kongresie, podczas gdy Defense News i WSJ opisują sprawę technicznie - jako element wyczerpywania zapasów i odpowiedź na zagrożenie ze strony Huti, bez oceny moralnej.

The National Interest wprowadza dodatkowy niuans, kwestionując tezę, że Huti są zwykłym „pełnomocnikiem" Iranu - co komplikuje prostą narrację o irańskim sponsoringu chaosu w regionie, obecną m.in. u WSJ. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że koszty i ryzyko eskalacji (ceny ropy, zapasy amunicji NATO) są mierzalne i rosnące, a debata w USA o zasadności dalszego zbrojenia Izraela toczy się już otwarcie także po prawej stronie sceny politycznej, nie tylko wśród Demokratów.

Źródła: Observador · Responsible Statecraft (Quincy Institute) · Kristeligt Dagblad · Defense News · NZZ · Denník Postoj · The National Interest · Reformatorisch Dagblad · The Wall Street Journal - Opinion / Editorial Page · Serbestiyet

07 / OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO

Niemcy jako filar odbudowy NATO-wskiego zaufania USA

Satyra redakcyjna: trzy proste koła zębate - kobaltowe, cynobrowe i ochrowe - zazębiają się przez jeden zbyt długi wspólny sworzeń. Ilustracja AI.

FAKTY

Centralnym wydarzeniem dnia jest pierwsze spotkanie ministrów obrony Niemiec i USA - Borisa Pistoriusa i Pete'a Hegsetha w Waszyngtonie, gdzie podpisano list intencyjny o pogłębieniu współpracy zbrojeniowej: wspólny rozwój, produkcja, licencjonowanie i utrzymanie uzbrojenia, w tym myśliwców F-35 i pocisków do systemu Patriot produkowanych w Niemczech. Równolegle trwa konferencja Air & Space Forces Association 2026, na której Siły Powietrzne USA zapowiedziały wieloletnią modernizację floty tankowców (KC-135, KC-46A), nadały nazwy dronom FQ-42 i FQ-44 z programu Collaborative Combat Aircraft oraz odnotowały postęp w przeglądzie projektowym silnika F-35 Pratt & Whitney.

Włochy zamówiły dwa drony MQ-9A Block 5 Reaper po utracie poprzedniego egzemplarza w ataku w Kuwejcie, a węgierska spółka VIKI zakupiła symulatory VR do szkolenia żołnierzy. W Niemczech prokuratura federalna postawiła zarzuty grupie „Brigade N'Hamedu Deutschland" za nawoływanie do zabójstw policjantów, a w Hiszpanii ABC opisuje sprawę byłego dowódcy wojskowego ETA pracującego fikcyjnie, by uniknąć nadzoru antyterrorystycznego.

GŁOSY PRASY

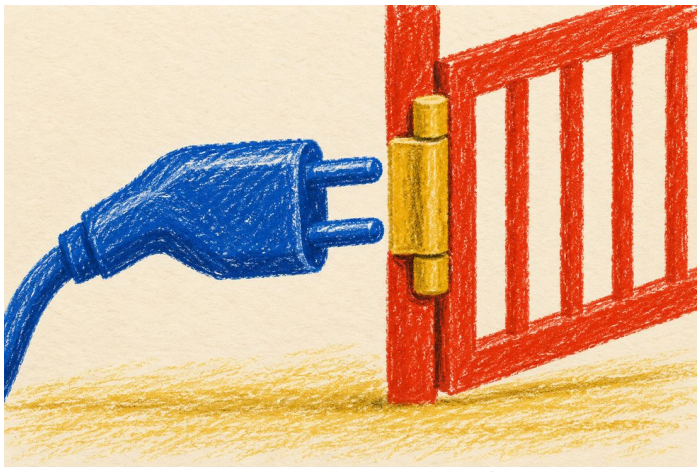
Niemieckie media zgodnie relacjonują spotkanie Pistoriusa z Hegsethem, ale różnią się akcentem: WELT podkreśla asymetrię relacji transatlantyckiej i „nową podział pracy", podczas gdy FAZ eksponuje pochwały Hegsetha pod adresem Niemiec za zbliżanie się do pięcioprocentowego celu wydatków NATO i rolę niemieckiego przemysłu w „NATO 3.0" - FAZ dodaje też kontekst niedoboru amerykańskich pocisków po wojnie z Iranem, czego WELT w zajawce nie rozwija. The National Interest, reprezentujący realizm konserwatywny, wprowadza ton krytyczny wobec establishmentu, sugerując, że straty operacji Epic Fury są większe niż oficjalnie podawano - to jedyny głos kwestionujący oficjalny obraz skuteczności amerykańskich operacji wojskowych, podczas gdy branżowe Defense News i Breaking Defense referują wypowiedzi wojskowych bez polemiki.

Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że niemiecko-amerykańska umowa zbrojeniowa oraz wzmożona produkcja komponentów dla Patriotów i F-35 bezpośrednio dotyczą zdolności obronnych regionu, w którym Polska jest kluczowym sojusznikiem frontowym NATO.

Źródła: WELT · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It") · The National Interest · Junge Freiheit · FAZ · Breaking Defense · Kristeligt Dagblad · ABC · Il Sole 24 Ore · War on the Rocks · Magyar Hang · Defense News

08 / CHINY I INDO-PACYFIK

Chiny naciskają na Japonię i wypychają zachodnie firmy z rynków wschodzących

Satyra redakcyjna: kobaltowa wtyczka do ładowania zbliża się do cynobrowej bramki, lecz ochrowy zawias blokuje jej wejście bez zamknięcia całego przejścia. Ilustracja AI.

FAKTY

Chiński minister obrony Dong Jun na forum bezpieczeństwa przestrzegał przed „odradzaniem się najgorszych pozostałości przeszłości" i „hegemonią, militaryzmem i rewizjonizmem historycznym", nie wymieniając Japonii wprost - w tle spór o to, że premier Sanae Takaichi zapowiedziała możliwą reakcję militarną Japonii w razie ataku Chin na Tajwan. Forum odbyło się tydzień przed planowanym spotkaniem Xi Jinpinga z Donaldem Trumpem w USA. Równolegle Turcja i Chiny spierają się o cła na samochody elektryczne: BYD, mimo obietnicy inwestycji 1 mld dolarów i 5 tys. miejsc pracy w Manisie oraz przyznanych ulg podatkowych, wstrzymało inwestycje, a panel WTO uznał tureckie cła na chińskie pojazdy elektryczne za niezgodne z zobowiązaniami taryfowymi - poseł Deniz Yavuzyılmaz szacuje roczny koszt tej decyzji na 100 mln dolarów, resort handlu zapowiada odwołanie.

W Kanadzie rejestr wpływów obcych ujawnił dane eksperta ds. Chin dr. Charlesa Burtona, który twierdzi, że ostrzegał rejestr, iż kanadyjski wywiad informował go o inwigilacji jego komunikacji przez Pekin.

GŁOSY PRASY

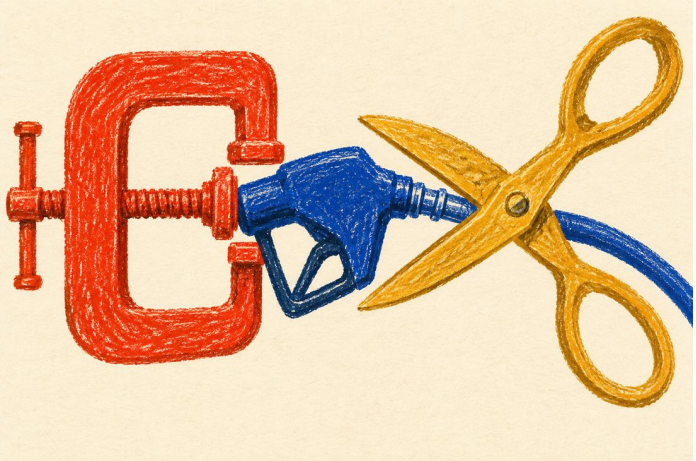
Trzy teksty pokazują trzy różne fronty chińskiej ekspansji: wojskowo-dyplomatyczny wobec Japonii, handlowo-inwestycyjny wobec Turcji i wywiadowczy wobec Kanady - nie ma między nimi bezpośredniego sporu interpretacyjnego, bo dotyczą różnych spraw, ale łączy je wspólny wzorzec: retoryka Pekinu (ostrzeżenia bez konkretów), praktyka inwestycyjna (obietnice wobec Turcji niedotrzymane) i metody nacisku (inwigilacja krytyków w Kanadzie) idą w parze. Rzeczpospolita relacjonuje spór Chiny-Japonia neutralnie, referując obie strony bez oceny, kto ma rację w kwestii Tajwanu.

Karar akcentuje stratę Turcji i wzywa rząd do odwołania się od decyzji WTO, co wpisuje się w krytykę polityki gospodarczej wobec Chin z pozycji opozycyjnych wobec AKP. Tekst kanadyjski to tylko zajawka, więc nie wiadomo, jak rejestr wpływów obcych zareagował na ujawnienie danych Burtona ani jakie to ma konsekwencje. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że te trzy epizody razem pokazują wzorzec, przed którym Warszawa też powinna się mieć na baczności: kruche obietnice inwestycyjne, presja wojskowa na sojuszników USA i metody nacisku na krytyków Pekinu.

Źródła: Rzeczpospolita + Plus Minus · The Bureau (Sam Cooper) · Karar

09 / GOSPODARKA I FINANSE

Francja pożycza jak w 2008 roku: ucieczka kapitału i eksplozja kosztów zatrudnienia

Satyra redakcyjna: kobaltowa dysza paliwowa tkwi między dużym cynobrowym zaciskiem a ochrowymi nożycami, lecz jej wąż pozostaje swobodny. Ilustracja AI.

FAKTY

Ceny paliw w Niemczech biją rekordy - ADAC odnotował 2,27 euro za litr E10 w niedzielę 13 września - a kanclerz Friedrich Merz zapowiedział działania odciążające kierowców, nie precyzując instrumentów; premier Meklemburgii-Pomorza Przedniego Manuela Schwesig (SPD) domaga się przywrócenia limitu cen i podatku od nadmiarowych zysków koncernów naftowych, a Leif-Erik Holm (AfD) proponuje trwałe obniżki akcyzy energetycznej do minimum unijnego. Szefowa Rady Ekspertów Gospodarczych Monika Schnitzer ostrzegła przed rabatem paliwowym i sztywnymi limitami cen jako rozwiązaniami błędnymi ekonomicznie.

W UE trwa spór o unijne rozporządzenie o opakowaniach (PPWR) - od sierpnia obowiązuje częściowo, wywołując chaos wśród małych przedsiębiorców i e-sklepów; czeskie ministerstwo środowiska potwierdziło, że na razie nie będzie sankcji za nieprzestrzeganie. Komisja Europejska przedstawiła też projekt Affordable Housing Act dotyczący rynków mieszkaniowych. Z Czech napłynęła też informacja, że budżet spełnia unijne wymogi fiskalne przy deficycie 389 mld koron, dzięki klauzuli wyjścia na wydatki obronne.

GŁOSY PRASY

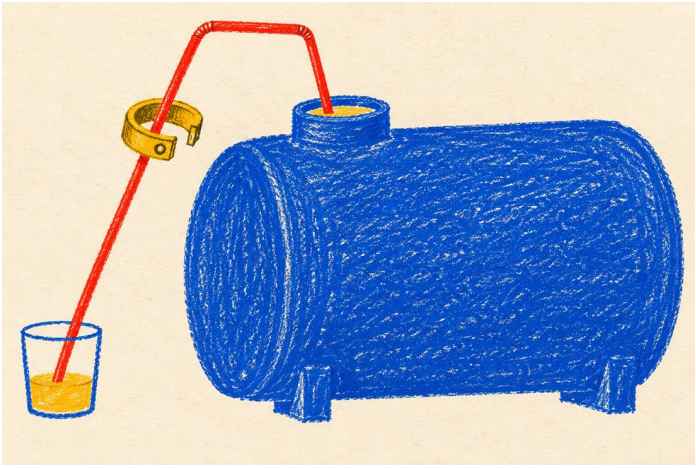
Linia sporu wewnątrz niemieckiej prawicy i lewicy przebiega wokół cen paliw: SPD (Schwesig) chce interwencji cenowej i podatku od nadzwyczajnych zysków, AfD (Holm) forsuje trwałe cięcia podatkowe, a Merz zapowiada działania bez konkretów - tymczasem ekonomistka Schnitzer (cytowana przez FAZ, pismo bliższe linii CDU) odrzuca zarówno rabat, zarówno limit cen, jak i podatek od nadzwyczajnych zysków jako rozwiązania fiskalnie kosztowne i zaburzające sygnał rynkowy, wskazując na przykład Polski, która wygasza swoje tymczasowe ulgi.

Junge Freiheit, bliższe AfD, eksponuje krytykę Merza za brak konkretów i przedstawia propozycję Holma jako rozwiązanie strukturalne. W sprawie regulacji unijnych - opakowań i mieszkalnictwa - źródła liberalne (Echo24, Die Presse) są zgodne: krytykują Brukselę za nadprodukcję przepisów zamiast realnych inwestycji czy uproszczeń, co pokazuje wspólny nurt eurosceptycyzmu gospodarczego w prasie klasycznoliberalnej i chadeckiej. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że Polska pojawia się jako punkt odniesienia w niemieckiej debacie o cenach paliw - jako kraj, który już wycofuje się z tarcz osłonowych, co może wpłynąć na presję polityczną wobec podobnych rozwiązań nad Wisłą.

Źródła: Contrepoints · NZZ · Echo24 / Týdeník Echo · Il Sole 24 Ore · Junge Freiheit · FAZ · Die Presse

10 / ENERGETYKA I KLIMAT

Trump demontuje regulacje klimatyczne EPA

Satyra redakcyjna: olbrzymi kobaltowy zbiornik energii jest napełniany absurdalnie cienką cynobrową słomką, którą obejmuje luźny ochrowy zacisk. Ilustracja AI.

FAKTY

W Niemczech rząd federalny po raz pierwszy w tym roku ingeruje w rynek gazu - WELT donosi, że nakazał państwowemu importerowi SEFE zwiększenie napełnienia magazynów gazu przed zimą. Równolegle niemieccy Zieloni domagają się dopłaty energetycznej do 250 euro na osobę wobec rosnących cen energii, choć bez wskazania źródła finansowania. Parlament Europejski przyjął zmiany w systemie handlu emisjami ETS, dotyczące głównie wielkości rezerwy uprawnień w ETS1, bez likwidacji ani gruntownej reformy systemu; nowy ETS2, obejmujący paliwa kopalne, ma wejść od 2028 roku.

W Pradze kandydaci na prymatora, w tym liderka Piratów Tereza Nislerová, prezentują plany rozwoju energetyki słonecznej na dachach jako element lokalnej niezależności energetycznej. W Polsce rząd przyjął projekt przepisów porządkujących rynek pelletu, brykietu i innych biopaliw stałych. Administracja Trumpa, według zajawki WORLD, znosi wymogi EPA dotyczące redukcji gazów cieplarnianych.

GŁOSY PRASY

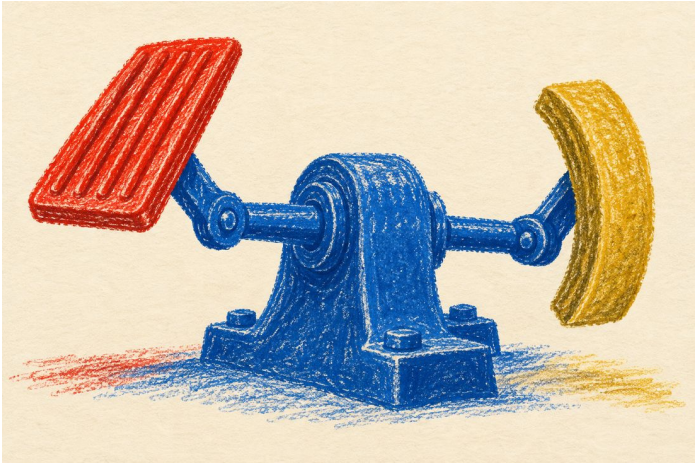
Widać wyraźny rozjazd co do kierunku polityki klimatycznej między kontynentami: USA pod Trumpem demontują regulacje emisyjne, podczas gdy w Europie ETS2 dopiero wchodzi w życie i obejmie paliwa kopalne od 2028 roku - spór dotyczy więc nie tego, czy regulować, lecz jak szybko i jak głęboko. W Niemczech linia podziału przebiega między interwencją państwa w rynek gazu (nakaz dla SEFE) a propozycją Zielonych dopłat socjalnych - WELT sygnalizuje sceptycyzm wobec finansowania tej drugiej, nie kwestionując pierwszej.

Válasz Online z Węgier wprowadza wątek nieobecny gdzie indziej: adaptację klimatyczną trzeba projektować z uwzględnieniem grup społecznie wrażliwych, inaczej interwencja może być kontrproduktywna - to ujęcie bliższe polityce społecznej niż energetycznej. Echo24 z Czech traktuje ETS i lokalną fotowoltaikę pragmatycznie, jako fakt regulacyjny i infrastrukturalny, bez oceny ideologicznej. Dla polskiego czytelnika istotne jest zestawienie: podczas gdy Bruksela utrzymuje kurs na ETS2 i koszty dla paliw kopalnych, Warszawa zajmuje się w tym czasie regulacją rynku pelletu - skala ambicji krajowej debaty energetycznej wypada skromnie na tle unijnych i niemieckich decyzji.

Źródła: WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It") · WELT · Echo24 / Týdeník Echo · Válasz Online · Do Rzeczy (tygodnik) + DoRzeczy.pl

11 / TECHNOLOGIA I AI

Czy hamować rozwój AI: apel o globalną regulację kontra ryzyko utraty przewagi

Satyra redakcyjna: kobaltowa maszyna ma na jednej osi wielki cynobrowy pedał przyspieszenia i przeciwnie ustawiony ochrowy klocek hamulcowy. Ilustracja AI.

FAKTY

Debata o hamowaniu rozwoju sztucznej inteligencji zdominowała dzień po apelu Daria Amodei (Anthropic), Sama Altmana i Elona Muska o spowolnienie prac nad najbardziej zaawansowanymi modelami. Karl Lauterbach, przewodniczący komisji badań Bundestagu, zażądał globalnej regulacji AI, ostrzegając przed użyciem modeli do produkcji broni, atakami na rynki finansowe i utratą zdolności odstraszania nuklearnego przez Europę. Równolegle OpenAI, Anthropic i Google DeepMind, według Bloomberga i wypowiedzi Chrisa Lehane'a, prowadzą od kilku tygodni rozmowy o wspólnych standardach bezpieczeństwa.

Donald Trump odrzucił wezwania do regulacji, mówiąc o „chorym spisku przeciwko AI i centrom danych", z którego korzysta tylko Chiny. Osobno ujawniono, że hakerzy wykorzystali autentyczny rządowy adres PEC we Włoszech, by wyłudzić dane około 680 klientów Revolut.

GŁOSY PRASY

Linia podziału przebiega między europejskimi głosami żądającymi twardej regulacji (Lauterbach w WELT) a amerykańskim obozem rynkowym, gdzie Zuckerberg (Meta) i Jensen Huang (Nvidia) w SvD mówią, że wystarczą bodźce rynkowe i odpowiedzialność cywilna, a Trump wprost oskarża regulatorów o sprzyjanie Chinom. Holenderski Reformatorisch Dagblad i włoskie Tempi demaskują interesowność apelu Amodei - pierwszy pisze, że żąda hamulca, sam wciskając gaz, drugie prowokacyjnie proponuje mu przeprowadzkę do Włoch, gdzie sprzeciw wobec centrów danych i tak blokuje rozwój.

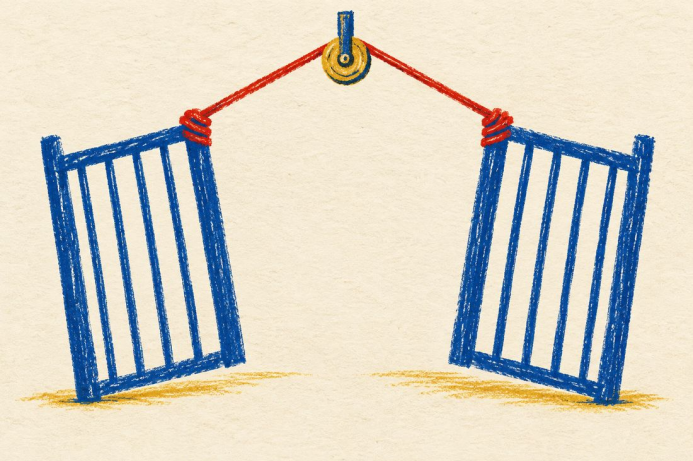
El Mundo i El Español chłodno kalkulują, komu spowolnienie się opłaca (Musk/xAI, Meta, UE), traktując apokaliptyczną retorykę jako element gry rynkowej, a nie realne zagrożenie. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że spór toczy się już nie o to, czy AI regulować, lecz kto na regulacji zarobi - a Europa, opisywana przez Lauterbacha jako pozbawiona własnej

konkurencyjnej AI, znów dyskutuje o zasadach gry, której reguły i tak ustalą Waszyngton i Pekin.

Źródła: NZZ · Il Foglio · WELT · Karar · Echo24 / Týdeník Echo · El Mundo · RealClearPolitics · La Nación · El Español · Svenska Dagbladet · Tempi · Reformatorisch Dagblad

12 / MIGRACJA I AZYL

Kryzys w Cieśninie Gibraltarskiej i przedłużenie kontroli Schengen Włochy-Hiszpania

Satyra redakcyjna: dwie małe kobaltowe furtki przechylają się w przeciwne strony, lecz ich górne krawędzie spina jedna napięta cynobrowa lina przechodząca przez ochrowe kółko. Ilustracja AI.

FAKTY

4 września w Kutnie 29-letni obywatel Gruzji, nietrzeźwy, spowodował ciężki uszczerbek na zdrowiu 41-letniego Polaka, który zmarł w szpitalu w Łodzi; sąd zastosował trzymiesięczny areszt, a prokuratura rozważa kwalifikację z art. 156 § 3 k.k. Trwa spór graniczny Włochy-Hiszpania: minister Matteo Piantedosi przedłużył o kolejne 15 dni kontrole na granicy morskiej i lotniczej z Hiszpanią (do ok. 8 października po stronie hiszpańskiej), powołując się na ryzyko bezpieczeństwa po masowym wejściu do Ceuty 30-31 lipca; Hiszpania odpowiedziała symetrycznym przedłużeniem kontroli wobec Włoch, a minister José Manuel Albares nazwał decyzję Rzymu "wstydem".

Frontex odnotował spadek nielegalnej imigracji do UE o 35% w okresie styczeń-sierpień 2026, przy jednoczesnym wzroście o 34% na szlaku zachodniośródziemnomorskim (Hiszpania) - dane nie obejmują lipcowego incydentu w Ceucie. Funkcjonariusze więzienia w Ceucie alarmują o planach rządu Pedro Sáncheza budowy obozu dla ok. 800 migrantów obok Centrum Penitencjarnego Fuerte Mendizábal. W Szwajcarii trwa dyskusja parlamentarna nad wzorowaniem polityki azylowej na modelu duńskim Mette Frederiksen, gdzie liczba wniosków azylowych (1959 w 2025 r.) jest wielokrotnie niższa niż szwajcarska (ponad 25 tys.).

GŁOSY PRASY

Trzy teksty o kontrolach na granicy włosko-hiszpańskiej (Il Foglio, WELT, El Español) są w warstwie faktograficznej zgodne - potwierdzają tę samą sekwencję decyzji i te same cytaty stron, różniąc się tylko akcentem: włoskie i niemieckie źródło relacjonują argumentację Rzymu o zagrożeniu terrorystycznym neutralnie, El Español dodatkowo osadza spór w szerszym kontekście danych Frontexu, podważając twierdzenie Sáncheza, że to Włochy przyjmują więcej migrantów niż Hiszpania. Linia podziału przebiega więc nie wewnątrz prawicy, lecz między rządem Sáncheza a resztą - także NZZ, opisując Danię jako wzór, wpisuje się w ten sam nurt: twarda polityka (limity socjalne, brak łączenia rodzin, wydalanie skazanych cudzoziemców) daje wymierne, niższe liczby azylowe.

Do Rzeczy, jako jedyny tekst dotyczący Polski, koncentruje się na pojedynczym zdarzeniu kryminalnym bez odniesienia do polityki systemowej, co nie pozwala go zestawić bezpośrednio z resztą przeglądu. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że w Europie Zachodniej twarda retoryka graniczna (Włochy, Dania) zaczyna przekładać się na konkretne dane liczbowe, podczas gdy w Hiszpanii i Szwajcarii dyskusja dopiero dogania rzeczywistość.

Źródła: Do Rzeczy (tygodnik) + DoRzeczy.pl · El Español · NZZ · Il Foglio · WELT

14 / WOJNY KULTUROWE

Przymus aborcyjny i dostęp do tabletek poronnych

Satyra redakcyjna: mała kobaltowa fiolka stoi obok cynobrowego klucza, a między nimi wyrasta niedomknięta ochrowa poręcz bezpieczeństwa. Ilustracja AI.

FAKTY

Badanie opublikowane w Journal of the Alliance for Hippocratic Medicine (autorzy: David C. Reardon, Martha W. Shuping, Patricia K. Giebink) wykazuje, że lekarze rzadko sprawdzają, czy pacjentka jest do aborcji przymuszana, mimo że presja jest najsilniejszym czynnikiem ryzyka negatywnych skutków; komentują to Michael New z Charlotte Lozier Institute i ks. Tadeusz Pacholczyk z National Catholic Bioethics Center. W Korei Południowej rząd premiera Han Seong-sooka ogłosił, że od pierwszego kwartału 2027 roku kobiety do 9. tygodnia ciąży będą mogły legalnie zażyć mifepriston („Mifegymiso" firmy Hyundai Pharm) - siedem lat po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego znoszącym karalność aborcji.

W Lombardii radny Fratelli d'Italia Matteo Forte krytykuje wytyczne regionalnego wydziału zdrowia (Guido Bertolaso) po pierwszym przypadku eutanazji w pełni obsługiwanej przez publiczną służbę zdrowia - Domenico Zuccarelli, chory na SM. W Ankarze sąd aresztował 13 z 21 zatrzymanych w ramach operacji „Ailem Güvende", w tym dziennikarkę Tuğbę Tekerek i działaczy Kaos GL; równolegle w Stambule zatrzymano dziesiątki osób na proteście LGBT+ przed sądem w Çağlayan, o czym pisze duński Kristeligt Dagblad.

GŁOSY PRASY

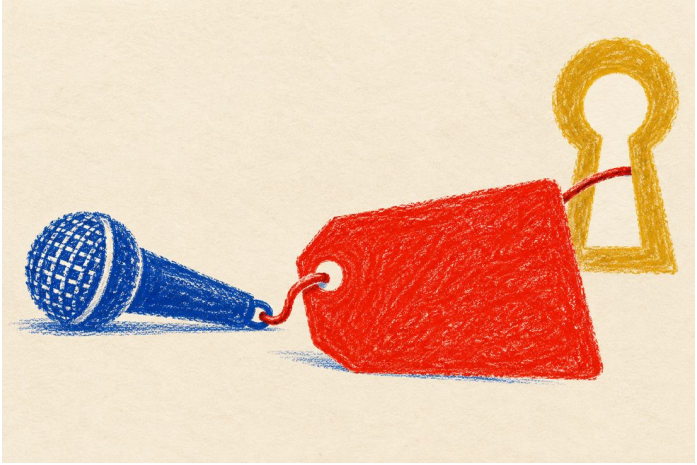
W sprawie tureckich zatrzymań widać wyraźny rozjazd: Serbestiyet referuje decyzje sądu beznamiętnie, jako fakt proceduralny, podczas gdy Kristeligt Dagblad relacjonuje to z perspektywy protestujących, cytując ich hasła o wolności - obie redakcje nie komentują wprost, ale dobór ramy różni się od neutralnej do współczującej wobec zatrzymanych. Junge Freiheit dwoma tekstami (proces „policjantki" transpłciowej oskarżonej o gwałt i pedofilię oraz krytyka planu adopcyjnego Pétera Magyara na Węgrzech) buduje narrację łączącą kwestie tożsamości płciowej z zagrożeniem i „bankructwem ideologicznym", czego nie robi żadne inne źródło w zestawie - to typowy dla tego pisma zabieg metapolityczny, nieobecny np. w stonowanym CNA czy Tempi.

W sprawie aborcji i eutanazji linia konserwatywna jest bardziej zgodna: CNA i Tempi podkreślają ryzyko przymusu i brak zabezpieczeń proceduralnych, nie kwestionując wprost samej legalności zabiegów, lecz domagając się kontroli i przejrzystości - dla polskiego czytelnika istotne jest to, że spór na Zachodzie i w Azji toczy się dziś nie o zasadę, tylko o procedurę i nadzór medyczny, co pokazuje, dokąd może zmierzać debata po ewentualnej legalizacji.

Źródła: Catholic News Agency (CNA) · Junge Freiheit · Tempi · Serbestiyet · La Nación · The Daily Sceptic · FAZ · The Daily Wire / The Ben Shapiro Show · Dong-A Ilbo (□□□□) · The Objective · Kristeligt Dagblad

15 / MEDIA I WOLNOŚĆ SŁOWA

Regulacja anonimowości i mowy w sieci: nakaz realnych nazwisk kontra przesłuchania ws. cenzury

Satyra redakcyjna: mały kobaltowy mikrofon jest zaczepiony o ogromny pusty cynobrowy identyfikator bagażowy, którego koniec przechodzi przez ochrowy otwór na klucz. Ilustracja AI.

FAKTY

Kanclerz Niemiec Friedrich Merz opowiedział się za obowiązkiem podawania prawdziwych nazwisk w internecie, argumentując to „zdziczeniem obyczajów" oraz problemem botów, które według niego wykorzystała AfD w kampanii w Saksonii-Anhalt - o czym pisze „Junge Freiheit". W Polsce wicepremier Krzysztof Gawkowski mówił o internecie, który „został zatruty", i o potrzebie nałożenia na platformy cyfrowe „chomąta" - relacjonują to „Sieci" i wPolityce.pl. Równolegle w Wielkiej Brytanii, jak podaje GB News, urzędnicy DCMS i Foreign Office zostali wezwani do ambasady USA w Londynie na rozmowę o Online Safety Act, zakazie mediów społecznościowych dla dzieci i planach promowania treści wybranych nadawców.

Osobno Serbestiyet odnotowuje przyznanie 18. Międzynarodowej Nagrody im. Hranta Dinka Süheyli Doğan i palestyńskiemu prawnikowi Rajiemu Souraniemu, założycielowi Palestyńskiego Centrum Praw Człowieka - to wątek niezwiązany tematycznie z pozostałymi trzema.

GŁOSY PRASY

Niemiecki i polski przypadek pokazują tę samą linię sporu z dwóch stron sceny politycznej: „Junge Freiheit" cytuje Merza w sposób demaskatorski, podkreślając ripostę AfD-owca Petra Bystrona i sugerując, że kanclerz sam chce decydować, co jest „fałszywą informacją" - czyli przedstawia regulację jako zagrożenie dla wolności słowa ze strony rządzącego centrum. „Sieci" i wPolityce.pl robią dokładnie to samo wobec polskiego rządu koalicyjnego, cytując Gawkowskiego i sugerując zapowiedź cenzury - obie redakcje, mimo różnych adresatów, posługują się identyczną ramą: władza chce kontrolować internet pod pretekstem porządku.

GB News dokłada inny wątek: to nie krytyka regulatora z prawej strony, lecz konflikt międzypaństwowy - administracja USA naciska na Wielką Brytanię w sprawie Online Safety Act, co sugeruje, że kwestia regulacji platform stała się elementem napięć transatlantyckich, a nie tylko sporu lewica-prawica. Żadne z tych źródeł nie przytacza argumentów strony rządowej wprost ani nie wyjaśnia szczegółów proponowanych przepisów. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że ten sam schemat retoryczny - „władza chce nałożyć kaganiec na internet” - pojawia się niemal jednocześnie w Berlinie i Warszawie, co pokazuje, że to zjawisko ponadnarodowe, a nie lokalny spór z Gawkowskim.

Źródła: Junge Freiheit · Sieci (tygodnik) + wPolityce.pl · GB News · Serbestiyet

16 / KOŚCIÓŁ I RELIGIA

Kampania o uwolnienie chrześcijańskich więźniów religijnych i nacisk na Trumpa

Satyra redakcyjna: kobaltowy dzwon znajduje się wewnątrz wielkiej ochrowej klatki podróżnej z otwartym cynobrowym zatrzaskiem. Ilustracja AI.

FAKTY

CNA publikuje w tym samym cyklu kilka relacji z prześladowań i pamięci chrześcijan: historyk Andrea Riccardi, założyciel Sant'Egidio, mówi o udokumentowaniu 304 męczenników w Ameryce Łacińskiej w tym stuleciu i o „nowej erze męczeństwa”; amerykańska Komisja ds. Międzynarodowej Wolności Religijnej apeluje do Trumpa o naciski na Pekin przed wizytą Xi Jinpinga 24 września w sprawie uwolnienia więźniów religijnych; Christian Solidarity International i córka aresztowanego w lutym 2025 r. syryjskiego chrześcijanina Suleimana Khalila proszą Waszyngton o interwencję w jego sprawie.

Kardynał Pierbattista Pizzaballa odprawił mszę w Taybeh w wigilię święta Podwyższenia Krzyża, wzywając chrześcijan Ziemi Świętej do życia „logiką krzyża”. Austriacka organizacja katolickich kobiet wezwała episkopat Austrii do otwarcia stanowiska sekretarza generalnego konferencji biskupów dla świeckich. Pozostałe pozycje to krótkie zajawki bez rozwiniętej treści: wywiad na Słowacji o Matce Boskiej i nominacja Jane Graham Lynch na ambasadorkę ds. wolności religijnej w USA.

GŁOSY PRASY

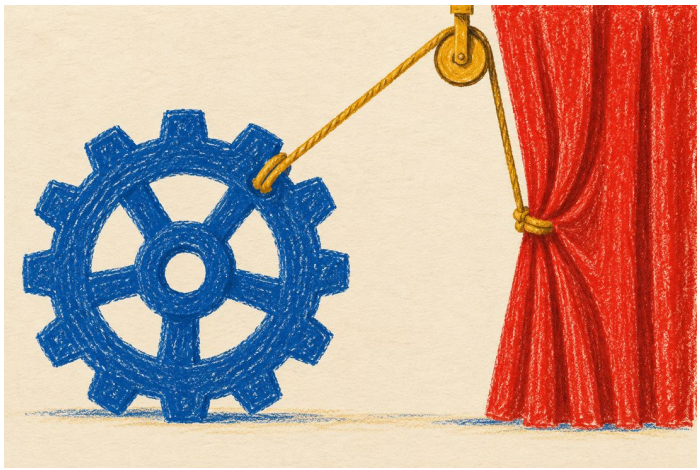
Źródła nie spierają się tu ze sobą, raczej dopełniają jeden obraz: CNA konsekwentnie łączy temat prześladowań chrześcijan (Ameryka Łacińska, Chiny, Syria, Ziemia Święta) z apelami o twarde działania administracji USA, co odpowiada jej profilowi agencji śledzącej sytuację Kościoła w skali globalnej, a nie komentującej ją ideologicznie. The Pillar wnosi inny wątek - spór wewnątrzkościelny w Austrii o dopuszczenie świeckich do funkcji sekretarza generalnego episkopatu - typowy dla tego tytułu, który krytykuje struktury kościelne niezależnie od tego, czy uchodzą za „konserwatywne” czy „liberalne”; to jedyny materiał dotyczący sporu instytucjonalnego, a nie prześladowań czy pobożności.

Pozostałe pozycje (Słowacja, WORLD) są zbyt skrótowe, by wyciągać z nich tezy. Dla polskiego czytelnika istotne jest przede wszystkim nagromadzenie apeli o interwencję USA w sprawach prześladowanych chrześcijan tuż przed wizytą Xi Jinpinga w Waszyngtonie - to pokazuje, jak dyplomacja religijna wiąże się z bieżącą polityką wielkich mocarstw.

Źródła: Catholic News Agency (CNA) · Denník Postoj · The Pillar · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It”)

17 / IDEE I SPORY WEWNĄTRZ PRAWICY

Jak traktować populistów: kordon sanitarny czy koalicja (Niemcy, Szwecja, AfD)

Satyra redakcyjna: duże kobaltowe koło zębate przemysłowej maszyny odsuwa małą cynobrową teatralną kurtynę, a ochrowe kółko pomaga jej się przesuwać. Ilustracja AI.

FAKTY

W Saksonii-Anhalt AfD zdobyła 43,8 proc. głosów w wyborach regionalnych, ponad dwukrotnie więcej niż w 2021 roku, co Observador wiąże z otwarciem granic przez Angelę Merkel w 2015 roku i skutkami transformacji energetycznej. UnHerd opisuje przypadek Dana Osborna, niezależnego kandydata do Senatu z Nebraski, nagranego z wypowiedzią nazywającą mur graniczny Trumpa „symbolem rasizmu”, i łączy go z Grahamem Platnerem, Abdulem El-Sayedem oraz Zoharanem Mamdanim jako produktami tej samej sieci darczyńców i konsultantów lewicy.

Junge Freiheit odnotowuje jedynie odwołanie zamachu na kanclerza Friedricha Merza, bez szczegółów. Echo24 publikuje rozmowę z Tomášem Pojarem, Romanem Jochem i Oldřichem Burešem o 25. rocznicy zamachów z 11 września. Pozycja Razib Khana to sama zapowiedź tekstu Scotta Greera o nowej prawicy i kulturze Sunbelt, bez treści.

GŁOSY PRASY

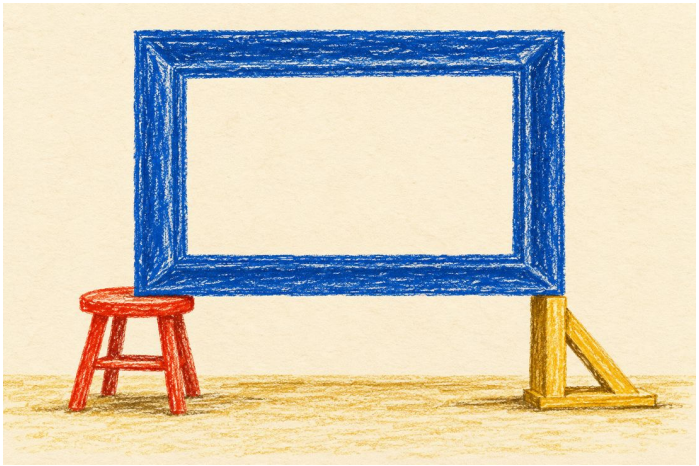
Spór dotyczy diagnozy, kto autentycznie reprezentuje klasę robotniczą i elektorat antyestablishmentowy: UnHerd twierdzi, że amerykańska lewica jedynie „ubiera" kandydatów w robotniczą estetykę, zachowując progresywne stanowisko w sprawach kulturowych i imigracyjnych - to krytyka od wewnątrz debaty o autentyczności populizmu. Observador, z pozycji liberalno-konserwatywnej, patrzy na analogiczny mechanizm w Niemczech z drugiej strony: nie pyta, czy AfD jest „autentyczna", lecz opisuje ją jako partię skrajną, powiązaną z Le Pen i Chegą, wskazując na konkretne przyczyny jej wzrostu (imigracja, energetyka, stagnacja gospodarcza) bez sympatii dla jej programu.

Junge Freiheit, pismo bliższe AfD niż CDU, nie komentuje tych wydarzeń wprost - sama notatka o odwołanym zamachu na Merza nie pozwala ocenić stanowiska. Echo24 i Khan pozostają poza tym sporem tematycznie. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że oba bieguny sporu o populizm - amerykański i niemiecki - pokazują ten sam wzorzec: rosnące rozejście między establishmentem (liberalnym i lewicowym) a wyborcami niezadowolonymi z imigracji i polityki gospodarczej, co ma bezpośrednie przełożenie na dynamikę polskiej sceny politycznej.

Źródła: UnHerd · Observador · Junge Freiheit · Echo24 / Týdeník Echo · Unsupervised Learning (Razib Khan)

18 / KULTURA I SPÓR O KANON

Spory o upamiętnianie w krajach bałtyckich: kogo i co się eksponuje

Satyra redakcyjna: pusta kobaltowa rama muzealna opiera się jednocześnie na cynobrowym stołku teatralnym i ochrowym wsporniku konserwatorskim. Ilustracja AI.

FAKTY

Łotewska prasa opisuje spór wokół teatru Dailes w Rydze: reżyser Viesturs Kairišs i kierownik muzyczny Juris Vaivods mieli obiecać kompozytorowi Zigmarsowi Liepiņšowi wystawienie jego oratorium "Apokalipse" 20 listopada, po czym w sierpniu rada artystyczna teatru odrzuciła projekt, tłumacząc to brakiem funduszy - równocześnie na scenie utrzymano politycznie nacechowaną sztukę "Rīkojums Nr. 2". W Rzymie od minionego weekendu udostępniono zwiedzającym monumentalną mozaikę i fresk odkryte w podziemiach Term Trajana.

W Tarnowie prezydent miasta wskazał potencjalnego nabywcę Willi Książków, modernistycznej rezydencji, która ma zostać przekształcona w muzeum. W Hiszpanii minister kultury Ernest Urtasun nie zadeklarował nowego planu ochrony muzeów trzy tygodnie po kradzieży skarbu z Villena, mimo apeli regionów. Zmarł chilijski reżyser dokumentalista Patricio Guzmán, twórca "Bitwy o Chile", laureat Srebrnego Niedźwiedzia w Berlinie.

GŁOSY PRASY

Materiał tego dnia jest rozproszony tematycznie i nie tworzy jednego sporu ideowego - poszczególne teksty dotyczą osobnych spraw w różnych krajach. Jedyny wyraźny konflikt to sprawa łotewska, gdzie nra.lv sugeruje, że teatr Dailes kierował się względami politycznymi (uprzywilejowanie sztuki o wydźwięku antyrządowym przed wyborami do Sejmu) kosztem dzieła opartego na tekstach biblijnych, choć redakcja opiera się głównie na relacji samego kompozytora i nie przytacza pełnego stanowiska teatru.

W przypadku Hiszpanii ABC stawia pytanie o bezczynność ministra kultury wobec fali kradzieży w muzeach, co wpisuje się w krytykę lewicowego rządu Sancheza ze strony prasy konserwatywnej. Pozostałe pozycji - Rzeczpospolita, Do Rzeczy, Observador, Postimees - mają charakter informacyjny bez wyraźnej polemiki. Dla polskiego czytelnika istotne jest głównie porównanie: spory o repertuar teatralny i finansowanie kultury (Łotwa) oraz o ochronę dziedzictwa muzealnego (Hiszpania) pokazują wspólny dla Europy Środkowej problem upolitycznienia instytucji kultury i niedofinansowania ochrony zabytków.

Źródła: Rzeczpospolita + Plus Minus · ABC · Do Rzeczy (tygodnik) + DoRzeczy.pl · Observador · Neatkarīgā Rīta Avīze (nra.lv) · Postimees